

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Cur sanguinem sudarit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

§. 2. Non tamen his verbis eos iubet esse de victu sollicitos, aut amari gladijs. Verum temporum afflictissimum conditione proponit figuratè, vt si quis dicat. Sine pecunia, sine pera, imo sine gladio iam vivere nemo potest. Sunt enim tempora calamitosa, fame, & bello tristia. Iubet autem facere, quod homines illis in periculis facere assolent. Ier. 9. 17. Ezech. 4. 2. Hoc paulo post exemplo docuit, cum Petrum gladio videntem prohibuit, & vulnus inflatum sanauit. Scelus igitur est, hæc ætenua mea præsentia securi fuisse, iam bellum instat, iam si humanis præsidijs interemini arma essent accipienda. Petrus Cluniac. l. 6. Ep. 29. Ecclesiam quidem negat habere Imperatoris gladiu, sed tamen super ipsos Imperatores imperium.

§. 3. Multis ex hoc loco probare nititur Erasmus, non esse licitum Christianis bellum; varia adducit, quibus caritas, etiam inimicorum, mansuetudo, tolerantia, nobis commendatur, vindicta prohibetur. Veru, possunt in duce, & milite virtutes esse, vitia abesse, nec enim ad bellum opus est sceleribus, sed iustitia. Sed verba Erasmi, & argumenta videamus: [Præterea autem, inquit, sed id docuit, quod isti volunt, cur ipse non præstat, quod docet? quando ipse parauit si bi comæatum? quando ensibus, aut machinis sese aduersus persecutorum vim communiuit?]

Respondeo Christi facta esse nobis exemplo, nec tamen omnia nobis necessaria facienda, quæ ipse fecit. Nec omitienda quæ non fecit, domum non extruxit, uxorem non duxit, nec Christianos tamen *ἀνέστη, ἀπέστειλε, sine domo, sine coniuge* vivere iussit, venit vt moreretur, vt aduersa toleraret, non vt bellum gereret. Pergit Erasmus: [qua ratione illud, ait, explicabitur, quod tunicam diuendita iubet emi gladium? quæ quidem placet virgere l. teras ac syllabas sermonis. Num illos nudos ensibus accinctos mittit in bellum? Nouam vero copiarum genus.]

Respondeo puerile quidem hoc esse; *ἡμῶν* vestè designat, tunicam & pallium, Syrus *ἡμῶν* nacht hech quod pallium suum proprie significat. Itaq; tunicam superiorem vendere poterant, & non plane nudi incedere, sed ad rem quod attinet; Christus indicat tantam fore persecutionem, vt si humana ratione pericula æstimanda sint præster esse seminudos, quam inermet. Recte quidem ille probat, non esse imperatum emere gladium. Falso autem statuit, non licere.

Opponit tandem Patrum interpretationes, imprimis S. Ambrosij [Nec animaduertunt, inquit, quid hic interpretetur Ambrosius, etiam si in re tam perspicua quid opus interprete? Cur, inquit, emere iubet gladium, qui ferire me prohibes? Cur habere me præcipis quem vetas promi? Nisi forte vt sit parata defensio, non vltio necessaria, vt videat potuisse vindicari, sed noluisse. Deinde dissoluens quod poterat ex veteris instrumenti literis obijci, permittum esse bellum, lex tamen, inquit, referre me non vetat, & ideo fortasse Petro duos gladios offerenti, fat est dicit, quasi licuerit vsq; ad Euangelium: vt sit in lege æquitatis emendatio in Euangelio bonitatis perfectio, mox aduersas reclamatuos opponit hæc: Multis hoc iniquum videtur, sed non iniquus Dominus, qui cum se posset vlticæ, maluit immolari. Denique in calce hoc adiungit, duos gladios interpretatus, veteris ac noui testamenti scientiam, Quasi nihil iniquens desit ei, quem vltique testamenti doctrina munierit. &c.]

Ambrosius gladium spiritaliter interpretatur, vt ostendat, non iustos esse pugnare gladio. Deinde etiã adiungit defensionem prohibitam fuisse. In Euangelio esse bonitatis perfectionem, sese non defendere. Hæc vera sunt; De Christo enim & passione loquitur: non autem de bello Christianorum, Christus noluit defendi, non veruit ne nos defendamur. Christus ve-

nerat immolari, non ergo Magistratus innocentem contra latronem tuebitur: Porro Ambrosium sensisse bellum esse licitum constat officiorum l. 1. c. 29. *Quanta autem, ait, iustitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reseruat: vt si constitutus sit cum hoste aut locus, aut dies prælio, aduersus iustitiam pusetur, aut loco præuenire, aut tempore. Interest enim verum aliquis pugna aliqua & constitutu graui capiatur, an superiore gratia, vel aliquo euentu. Si quidem vehementioribus hostibus & insidiis, & his qui amplius laferint vehementior referatur visio.*

Quod Origenem etiam adducit, nihil efficit. Nam *Origenis inter eius errores, hoc quoq; recensere non est alienum. Quamuis ille quoque de Christi passione loquitur, voluit enim Dominus eos vendere tunicam, & emere gladium.*

§. 4. Aliud ex Augustino producit in Psalm. 37. *Orandum pro inimico, non vt occidantur, sed vt corrigantur. Occidere si non licet orare Deum, vt inimici iusto supplicio coerçantur, sine odio multo minus licet nobis illos occidere. & epist. 158. ait contra hostem pominari passiones martyrum, si vicissim occidantur iusti, & deminici. Orandum pro inimicis & priuatis & publicis, sed tamen nec illi à caritate excludendi sunt, contra quos bellum gerimus. Nec dicit Augustinus, nunquã licere orare, vt occidantur, id enim ipse concedit imo & occidi posse. Sed caritatem & patientiam tolerantia iustitiae vindicta anteponit. Quidam duos gladios esse satis interpretantur, nec velle quicquam alijs comparandis impendi. Aliud vero illud *ἡμῶν* esse verba putat sermonem abrupte: quod Apostoli figuram locutionis non intelligerent.*

VERSVS 43.

Apparuit autem illi Angelus de caelo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat.

QUESTIO I.

Quomodo Christum Angelus confortauit?

§. 1. Mirum videri posset, quomodo humanã naturam diuinitati iunctam, beatã, omnes Angelos spectatẽ, vnus Angelus aspectabili forma apparens confortarit, cum hoc nec diuinitas, nec ipsa humanitas faceret. Fuit hoc dispensationis æternæ, vt *humilitatim animam consolatione voluntariè priuatam, & tristitiam ab hoc modo Angelus firmaret, quo omnibus fidelibus angelo restenderetur Dei auxilium afflictis nunquam deesse. Cõtere con-* Mox enim cum dixit: *Pater si vis, transfer calicem istum à fortatione me.* Græcè, *εἰ βούλει παρέρχου τὸν κύπελλον, ἵνα ἴδω μεταφέρει.* Sed vetustissima habent *παρέρχου* transfer, & Epiph. aduers. Arian. *παρέρχεται, transeat.* Peritade ac si homini puro alicui in tormentis constituto Angelus consolator mitteretur.

VERSVS 44.

Et factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.

QUESTIO I.

Cur sanguinem sudarit?

§. 1. *Cur* Vtas vocat *εἰσὶν ἡρώδης* sicut gutta sanguinis, sudor enim aqueus erat sanguine mistus. *sanguinis* De dolore Christi dictum est apud Matthæu. De sanguine sudore quæritur solet. Ac primo quidem constat magno in discrimine ac tormentis sudorem prorumpere. Deinde cum tenuis ac rara textura corpus est, potest esse ille ardor & conatus animi luctantis, vt sanguinem cum sudore aqueo elicet, quem admodum

Q 2 sanguis.

fanguinem florum & herbarum per ignes euocant artifices sic Christus in agonia vt noster vertit, vocabulo in Ecclesia satis noto, cuius vim Beza minuit, cum vertit angore, plus est agonia quam angor, hic est enim animi timens & pressi angustia, & illu significat, & lucam, qua contra nititur; nam & uia magis ad certamen & pralium, quam timorem pertinet. Est autem proprie animi aestuatio, qua percelluntur, qui in certamen descendunt, quod tamen periculum iponte suscipiant, vt plurimum.

Leſſio Gracia.

S. 2. Hieron. l. 2. contra Pelag. & Hil. l. 10. de Trinit. testantur hanc partem e multis Græcorum libris deletam, quod uellent Christo tantam tribuere infirmitatem. Quibus optime responsum a Nazianz. *μη δὲ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ἀσθενεία: Ἀν ἰδίῳ τῷ ἰσχυρῶς ἐστὶν ἡ ἀσθενεία: Ἄν ἰδίῳ τῷ ἰσχυρῶς ἐστὶν ἡ ἀσθενεία: Ἄν ἰδίῳ τῷ ἰσχυρῶς ἐστὶν ἡ ἀσθενεία:* An idcirco inhonoratus erit, qui propter te abiecit? Athanas. l. 6. ad Theoph. anathema dicit illis qui fudorem sanguineum Christo negant. Epiph. in Ancorato. Aug. l. 3. de consensu Euang. c. 4. legunt & apprebant. Hilarius ob codicū uarietatem dubitauit. l. 10. de Trin. Sed quia hanc, oit, nescita dei professionem, non ignorantiam esse infirmitatem, sed tacendi dispensationem docuimus: expurganda etiam nunc est omnis impia assertionis occasio, & omnes hereticæ blasphemie transurrenda sunt predicationis, vt veritas Euangelij per ea ipsa quibus obscurari videbatur, luceat. Volunt enim plerique eorum ex passionis metu & ex infirmitate patiendi, non in natura eum impassibilis Dei fuisse: vt qui timuit & doluit, non fuerit vel in ea potestate securitate qua non timet, vel in ea spiritus incorruptione que non dolet: Sed in inferiori a Deo patre natura, & humane passionis trepidauerit metu, & ad corporalis pena congemuerit atrocitatem. Atque hac impietatis sua assertionem nituntur, quia scriptum sit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et rursum: Pater si possibile est, transeat a me calix iste. Sed & illud: Deus meus, quare me dereliquisti: Hoc quoque adijciunt: Pater commendo in manus tuas Spiritum meum. Has enim omnes pie fidei nostre professiones ad impietatis sue rapiunt usurpationem. Vt timuerit, qui tristis est, qui & transferri a se calicem deprecatus sit: vt doluerit qui derelictum se a Deo in passione conquectus sit: vt infirmus quoque fuerit, qui spiritum suum patri commendauerit. Nec anxietas admittat similitudinem exaquate ad Deum vniuersitatis naturæ que infirmitatem diuersitatemque suam & deprecatione calicis, & desolationis querela, & commendationis confessione testetur. Ac primum antequam ex his ipsis dictis demonstremus, nec metuendi de se in eum infirmitatem incidisse aliquam, nec dolendi: querendum est quidnam videatur timere potuisse, vt in eam formido intolerandi doloris vel terroris inciderit: & puto non alia hic ad timendum quam passionis & mortis causa pretenditur. Et interrogo eos qui hoc ita existimant, an ratione subsistat, vt mori timuerit: qui omnem ab Apostolis terrorem mortis propellens, ad gloriam eos sit martyrii adhortatus, dicens: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: & qui inuenit animam suam, perdet eam: & qui perdidit eam propter me, inueniet illam. Cum enim pro eo mori, vita sit: quid ipse in mortis sacramento doluisse existimandus est, qui pro se morientibus vitam repperdat? Et cum non timendos esse qui corpus occiderent, monet, ipsum illum mors a timore passionis corporali extreruit? Tum denique quem dolorem mortis timeret, potestatis sue libertate moriturus? Humano enim generi vitam mortem aut vi exterior, id est, febrium, vulneris, casus, ruina, degrassata in corpus accelerat, aut ipsa natura corporis nostri senio in eam ipsam mortem victa concedit, vniuersitatis autem Deus ita potestatem habens ponende anime, vt resumenda ad peragendum in se mortis sacramentum cum potu aceto consummasse se omne humanarum passionum opus restatus esset, inclinato capite tradidit spiritum. Si hoc natura hominis ius reli-

Christus mori non timuit.

atum est, vt per se exhalans spiritum requiescat in mortem, non dissoluto corpore labefactata anima decedat, vel abrupis aut per se aut collisis membris spiritus tanquam in sede sua violatus erumpat aut effluat: incidat in Dominum vitam moris metus, si quod emisso spiritu mortuus est, non libertatis sue ad moriendum vsus est potestate. Quod si ex se mortuus est, per se spiritum reddidit: non est terror mortis in potestate moriendi. Sed forte humana ignorantia timide hanc ipsam suam moriendi in se timuit potestatem, vt licet ab se moriturus tamen hoc ipsum quod moriturus esset, timuerit. Et si forte erunt, qui ita existimabunt, constituat cui rei existimant morte fuisse terribile, spiritus an corpori: corpore, ane ignorat quod sancto corruptionem non visuro, intra triduum corporis sui templum esset suscitaturus? Si vero spiritus mors terribilis est: Lazarus in Abrahæ sinibus latente infernum chaos Christus timeret? Hac stulta atque ridicula sunt, vt in potestate ponende anime ac resumende mori timeret, ad Sacramentum vite humane sub voluntatis sue libertate moriturus. Non est in voluntate moriens mors, & in potestate non diu in morte manendi timor mortis, quia & voluntas moriendi, & potestatem uiuendi, extra naturam timoris est, dum timeri mors non potest, & in voluntate moriendi, & in potestate uiuendi. Sed forte penduli in cruce corporis pene, & colligantium summo violenta vincula & ad actorum clauorum cruda vulnera sentit timori. Et videamus cuius corporis homo Christus sit, vt in susceptionem & nodatam & transossam carnem dolor inuadent. Ea enim natura corporum est, vt ex consortio in se in se in quendam anime sentientis animata, non sit hebes inanimisque materies: sed & tacta sentiat, & compuncta doleat, & algens rideat, & insona gaudeat, & inedia tabeat, & inqueat cibo. Ex quodam enim obtinentis se penetransque animæ transeuntis, secundum ea in quibus erit, aut oblectatur, aut leditur. Cum igitur compuncta aut effossa corpora dolent, sensum doloris transiisse in ea anime sensus admittit, denique vulnus corporis vsque ad os dolet, & digne excedentium ex carne vnguim prælegmina nesciunt. Et si quando accedente vitio pars aliqua corrupta membrorum, sensum vite carnis amiserit: ea cum vel descabitur, vel uretur, dolorem qui quis esse potuisset, non manente in ea anime permixtione, non sentiet. At cum grauis necessitas accidendi corporis manet, medicatio potu conspicitur vigor anime, & in emortuam sensus sui obliuionem mens succis violentioribus occupata consistit. Actum doloris nescia membra ceduntur, & omnem alii vulneris plagam sensus carnis emortuus, sensu anime in se torpentius adit, affert itaque, dolorem per anime infirmis admixtionem, in infirmum sensum suum corpus animatum.

S. 2. Hinc e iam blasphemiam occasionem Cal. Caluini uimiani arripuerit. Christum scilicet, despersale, per blasphemias inferorum sustinuisse. Alioqui multos martyres meo fortiores futuros fuisse, qui sanguinem non ludarint.

Hac de questione apud Mattheum dixi. Nunc vnicum obseruandum est; Christum consolationis præsidij, quibus alios martyres Deus contra tormentata firmavit, seipsè destituisse, ne animam quidem perpetua cruciatuum meditatione abdixisset, idcirco naturam fortiter pugnantem hoc lucte sine in ducium dedisse. Denique omnia singularium studio considerasse, quæ mortem augerent. Quocumque & Deus cum natura sibi relicta esset; Angelum externa specie, quasi ad hominem purum, viatorem, afflictum misit, non enim inoffensa consolatione eum animare voluit, verum id ostendere humanitatis hoc esse certamen, non concurrere vilionem beatificam,

& gaudia ex illa manantia ad cruciatuum mitigandos, aut dolores.

